

Styrket internasjonal atomberedskap

I juni 2004 godkjente styret i Det internasjonale atomenergibyrået, IAEA, en langsiktig handlingsplan (2004-2009) for styrket internasjonal atomberedskap. Handlingsplanen, som er utviklet på grunnlag av de internasjonale konvensjonene om tidlig varsling og assistanse ved atomulykker, omhandler tre hovedområder: Internasjonal kommunikasjon, internasjonal assistanse og tiltak for bærekraftig utvikling av internasjonal atomberedskap. Det er IAEA, IAEA's medlemsland og deres beredskapsmyndigheter på atomområdet som har utarbeidet planen og som samarbeider om gjennomføringen. Norge har vært initiativtaker og pådriver i dette arbeidet.

De nasjonale beredskapsmyndighetene samordnes av en koordineringsgruppe med seks myndighetsrepresentanter som representerer hver sin verdensregion. Statens strålevern ved seniorrådgiver Finn Ugletveit har siden opprettelsen for to år siden ledet denne koordineringsgruppen.

I juli 2005 arrangerte IAEA det tredje møtet for nasjonale beredskapsmyndigheter og relevante internasjonale organisasjoner. På møtet ble status for arbeidet med gjennomføring av handlingsplanen presentert og møtet ga i hovedsak sin tilslutning til det arbeidet som er utført og veien videre. Strålevernets representant ble gjenvalgt som leder av koordineringsgruppen for to nye år. De øvrige representantene i koordineringsgruppen for neste toårsperiode er fra Argentina, Australia, Canada, Nederland og Ungarn. Nigeria representerer inntil videre Afrika.

Hvorfor må atomberedskapen styrkes?

Etter Tsjernobyl-ulykken i 1986 ble det allment erkjent at det internasjonale samarbeidet ved atomulykker måtte styrkes, og to internasjonale konvensjoner om henholdsvis tidlig varsling og assistanse ved atomulykker ble etablert i regi av IAEA samme år som Tsjernobyl-ulykken inntraff.

Seniorrådgiver Finn Ugletveit leder koordineringsgruppen for internasjonal atomberedskap.

Rundt 90 stater og tre internasjonale organisasjoner (FAO, WHO og WMO) har i dag tiltrådt disse konvensjonene.

De senere årene har man imidlertid erkjent at den praktiske gjennomføringen av konvensjonene om tidlig varsling og assistanse ikke har vært tilfredsstillende, og at det er et sterkt behov for å videreutvikle det internasjonale samarbeidet på området. Dette er nødvendig for å oppnå tilstrekkelig og pålitelig utveksling av informasjon og effektiv assistanse mellom stater.

Langsiktig handlingsplan for styrket internasjonal atomberedskap

Handlingsplanen for styrket internasjonal atomberedskap ble utarbeidet av Koordineringsgruppen for nasjonale atomberedskapsmyndigheter og IAEA. Handlingsplanen beskriver tiltak som må gjennomføres for å oppnå en best mulig håndtering av atomulykker eller hendelser.

Planen har tre hovedelementer:

- Internasjonal kommunikasjon
- Internasjonal assistanse
- Bærekraftig videreutvikling

Når det gjelder internasjonal kommunikasjon, vil det bli utviklet standardiserte/harmoniserte systemer og prosedyrer slik at man internasjonalt raskt og effektivt kan dele relevant og pålitelig informasjon.

Når det gjelder internasjonal assistanse, vil det bli utviklet standardiserte beredskapssystemer og prosedyrer slik at assistanse effektivt kan ytes mellom stater og ressurser utnyttes mye bedre enn i dag. Assistanse kan her i prinsippet omfatte de fleste typer tiltak eller oppgaver som må utføres for å håndtere slike hendelser.

Tiltakene som er beskrevet i Handlingsplanen, utredes av to internasjonale arbeidsgrupper for henholdsvis internasjonal kommunikasjon og assistanse samt ekspertgrupper under disse. De første rapportene ble presentert på det tredje møtet for nasjonale beredskapsmyndigheter og relevante internasjonale organisasjoner som ble arrangert av IAEA i Wien, juli i 2005. Responsen på møtet var god, men det kom også frem at det er behov for mer ressurser både i form av penger og eksperter for å gjennomføre alle punktene i Handlingsplanen innen de fastsatte tidsfristene.

Statens strålevern, i godt samarbeid med Utenriksdepartementet, har tatt på seg en ledende rolle i dette arbeidet. En slik pådriverrolle er dels motivert ut i fra Norges innsats for atomsikkerhet og beredskap i Nordvest-Russland

og dels ut i fra en erkjennelse av at Norge som en nasjon uten kjernekraft, i større grad innser behovet for at slike ulykker og hendelser krever en internasjonalt samordnet håndtering og at stater gjennom internasjonalt samarbeid kan oppnå en vesentlig bedre håndtering nasjonalt.

Mer om konvensjonene

Konvensjonen om tidlig varsling av en atomulykke legger grunnlaget for et internasjonalt varslingsystem for atomulykker som kan få konsekvenser for andre stater. Dette gjelder for eksempel ulykker relatert til kjernekraftverk, andre kjernefysiske reaktorer og anlegg for behandling av kjernefysisk avfall.

Konvensjonsstatene plikter så raskt som mulig å varsle stater som kan rammes av slike ulykker enten direkte eller via IAEA. Dersom statene varsles direkte, skal IAEA uansett varsles. Varslingsplikten omfatter varsel om ulykken (ulykkestype, tid og sted) og formidling av all tilgjengelig informasjon som kan bidra til å redusere omfanget av en slik ulykke.

I henhold til *konvensjonen om assistanse i tilfelle av en nukleær ulykke eller radiologisk krisesituasjon* kan en konvensjonsstat eller medlemsstat be om assistanse fra andre konvensjonsstater eller via IAEA. Når en stat anmoder om bistand, kan hver konvensjonsstat avgjøre om og i hvilken grad/på hvilke vilkår staten er i stand til å tilby assistanse. Assistanse kan for eksempel tilbys vederlagsfritt for å ivareta hensynene til utviklingsland eller land uten kjernefysiske anlegg.

IAEAs rolle er å formidle informasjon, bidra med tilgjengelige ressurser og om nødvendig koordinere assistansen. Konvensjonsstatene underretter IAEA om tilgjengelige eksperter, utstyr og annet beredskapsmaterieell.